

Тополенко Н.М.

*к.н.держ.упр.,
доцент кафедри обліку, аудиту, аналізу і оподаткування,
Університет митної справи та фінансів*

Topolenko Nadiia

University of Customs and Finance

Гетьман А.А.

*магістрант,
Університет митної справи та фінансів*

Hetman Alona

University of Customs and Finance

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗНИЖЕННЯ ВИТРАТ НА ФОРМУВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ТА ПОСЛУГ

CURRENT ISSUES OF REDUCTION OF COSTS FOR THE FORMATION OF COST OF PRODUCTS AND SERVICES

Анотація. У статті розглянуто питання зниження собівартості продукції як ключовий аспект формування ціни продукції та підвищення її конкурентоспроможності на фінансовому ринку. Розкрито поняття собівартості та важливість даного показника в управлінні виробництвом. Визначено, які саме витрати формують собівартість реалізованої продукції, дано їх характеристику та наведено теоретико-методичні підходи до формування витрат. Розглянуто механізм формування собівартості з урахуванням техніко-економічних чинників виробництва. Указано принципи зниження собівартості продукції для підприємства та проаналізовано, які види резервів зниження собівартості є на підприємстві. Запропоновано шляхи і напрями зниження витрат собівартості продукції та послуг підприємств на прикладі зростання продуктивності праці, а також за рахунок зменшення витрат на закупівлю сировини і матеріалів. Досліджено комплексну програму зі зниження витрат виробництва залежно від спеціалізації підприємства, у тому числі розроблено аспекти, які повинні включатися до комплексної програми зі зниження витрат виробництва підприємства.

Ключові слова: конкурентоспроможність продукції, собівартість, витрати, якість, ціна, чинники, класифікація, резерви зниження витрат виробництва.

Постановка проблеми. Сучасне підприємство, організовуючи діяльність на умовах ринкової економіки, перш за все прагне до підвищення прибуткового рівня. Але здебільшого такі прагнення обмежуються витратами підприємства та попитом на продукцію, яка реалізується. Попит переважно залежить від цінової політики продукції. Тобто чим нижча ціна, тим вищий попит, або навпаки. Відповідно, аналітичні ресурси підприємства спрямовуються на моніторинг саме цін, тоді як аналіз собівартості, який визначає рівень витрат на виробництво та прибутковість підприємства загалом, стає менш важливим. Сьогодні зменшилася увага науковців і практиків до теми собівартості продукції та послуг. Питання обліку і контролю витрат із метою зниження собівартості не завжди стоять в пріоритеті керівників. Це зумовлено великою кількістю причин, серед яких головною є переоцінка ролі прибутку. Прагнення отримати прибуток за всяку ціну суперечить принципам раціонального господарювання і може призвести до негативних наслідків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Собівартість продукції є показником

ефективності використання ресурсів підприємства, і чим вона нижча, тим ефективніше використовуються матеріальні, трудові та інші ресурси підприємства. При цьому вона відіграє одну з провідних ролей в ефективній діяльності підприємств різних країн, тому вагомий внесок у її детальне дослідження зробили як вітчизняні, так і зарубіжні науковці: Є.А. Аткинсон, М.С. Пушкар, Л.М. Чернелевський, О.А. Петрик, М.І. Скрипник, Г.Г. Осадча, О.М. Ромашко. На разі серед науковців відсутній єдиний підхід до трактування поняття «собівартість продукції», тому, на нашу думку, найбільш ґрунтовним є визначення І.Є. Давидовича: це витрати, виражені у грошовій формі, які безпосередньо пов'язані з процесом виробництва та реалізацією продукції.

Для кожного підприємства важливо реалізувати свою продукцію високої якості за мінімізації витрат. Реалізувати це можливо за умови зниження витрат виробництва – собівартості. Аналіз собівартості продукції дає змогу з'ясувати тенденції зміни даного показника, виконання плану по його рівню, визначити вплив чинників на його приріст і на цій основі дати оцінку роботи підприємства щодо використання можливостей зниження собівартості продукції.

Проблематиці обліку витрат під час виробництва та зниження собівартості продукції присвячено велику кількість робіт вітчизняних дослідників, серед яких: Ф.Ф. Бутинець, Б.І. Валуєв, С.Ф. Голов, З.В. Гуцайлюк, М.В. Кужельний, В.Г. Линник, Є.В. Мних, В.С. Рудницький, В.Я. Савченко, В.В. Сопко та ін.

У наукових розробках названих авторів порушуються складні проблеми управління та оптимізації всіх видів витрат на підприємствах усіх форм власності. Окрім того, особливої уваги заслуговують роботи А.А. Філінкова, який виділив основні причини збільшення собівартості на українських підприємствах. Також слід відзначити, що вітчизняні дослідники вивчають проблему зниження собівартості найчастіше з позиції зменшення матеріальних витрат. Викликають зацікавленість теоретичні розробки науковця А.Д. Леонова, який у своїх наукових

працях обґрунтував основні напрями діяльності, спрямовані на зниження собівартості продукції. Разом із тим варто зазначити, що сучасна економічна сфера стрімко змінюється, тому потребує актуальних підходів до вирішення проблем, зокрема стосовно зниження собівартості продукції та послуг.

Аналіз результатів досліджень учених засвідчує різні підходи до висвітлення процесу формування собівартості та проблем її розрахунку. При цьому серед учених ще не сформувалася єдина думка про доцільні шляхи зниження собівартості продукції та послуг. Водночас не повністю вирішеними залишаються проблеми вдосконалення шляхів для зменшення витрат на виробництво продукції для різних галузей господарства.

Отже, проаналізувавши роботи вищезначених науковців із приводу зниження собівартості продукції на підприємствах, що безпосередньо здійснюють її виробництво, нами було запропоновано шляхи і напрями зниження витрат собівартості продукції підприємств на прикладі підприємств лісового господарства. При цьому запропоновано складники комплексної програми зі зниження витрат на виробництво продукції.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Питання щодо зниження собівартості на сучасному етапі розвитку економіки залишається недостатньо дослідженим, тому потребує більш детального розгляду та аналізу.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є виявлення чинників, які впливають на формування собівартості продукції, визначення шляхів зниження собівартості, розроблення заходів щодо зниження витрат на формування собівартості продукції на підприємствах в Україні.

Виклад основного матеріалу. Ефективна діяльність, конкурентоспроможність, досягнення стійких позицій на внутрішньому та зовнішньому ринках – головні постулати підприємства в сучасному світі. Безпосередньо їх реалізація можлива за двох умов: нормалізованій ціні, яка може збільшити попит серед потенційних покупців, та мінімізації витрат на виробництво продукції та послуг.

Але, враховуючи сьогодишню кризову ситуацію, причиною якої є світова коронавірусна пандемія, економіки багатьох підприємств світу та України повністю втратили свої колишні позиції. Криза ставить у скрутне становище не лише підприємства, а й споживачів, від рівня купівельної спроможності яких залежать обсяги продажів продукції, що виробляється.

Зазначимо, що нові умови виживання, стабілізації економічного середовища опираються на три аспекти, а саме на максимізацію прибутку, мінімізацію витрат та підвищення ефективності виробництва.

У загальному розумінні собівартість – це витрати, понесені підприємством на виробництво та реалізацію продукції (робіт і послуг). Під структурою собівартості розуміють саме її склад за елементами, статтями, тобто які саме витрати до неї входять, а також яка їх частина у повній собівартості. Детальна структура собівартості продукції залежить від того, до якої галузі належить підприємство, його географічного розміщення, а також яка праця застосовується: ручна, механізована чи комбінована.

Витрати, що включаються до собівартості реалізованої продукції відповідно до національних стандартів бухгалтерського обліку 16 «Витрати», відображено на рис. 1.

Саме на основі складників даної собівартості буде формуватися ціна, за якою можна реалізувати кінцевий продукт покупцям та розраховувати на отримання прибутку. Таким чином, для того щоб отримати найбільший ефект із мінімальними витра-

тами, економію фінансових, трудових та матеріальних ресурсів, підприємство має подбати про зниження собівартості продукції [3, с. 352].

Ураховуючи глобальне значення зниження собівартості продукції та послуг для підприємства, пропонуємо обґрунтувати принципи, за якими вона функціонує:

- примноження доходів, що підприємство отримує в кінцевому підсумку;
- підвищення ефективності праці робітників за рахунок матеріального стимулювання;
- поліпшення фінансового становища підприємства та мінімізація ризику банкрутства;
- зниження цінової політики на продукцію чи послугу, за рахунок чого відбудеться підвищення попиту серед споживачів та збільшення відсотку конкурентоздатності підприємства;
- зниження собівартості продукції в акціонерних товариствах, що є оптимальною передумовою для виплати дивідендів і зростання їхньої ставки [2, с. 23].

Але разом із цим варто зазначити, що собівартість є нестійкою категорією, тому вимагає постійного контролю, управління та координування. Оптимальне зниження собівартості можливе за правильного вибору методів обліку витрат на підприємстві та їх раціонального компонування в ході виробничої діяльності, а також за регулярного пошуку ефективних шляхів зниження собівартості продукції.

У ході формулювання методологічної бази зниження собівартості виникають певні

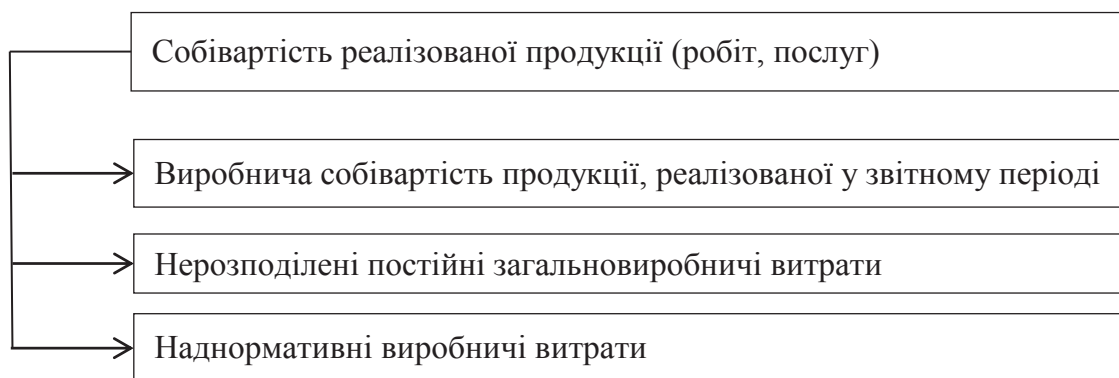

Рис. 1. Витрати, що включаються до собівартості реалізованої продукції

Джерело: власна розробка на основі [7]

перешкоди, які супроводжуються об'єктивною тенденцією до підвищення собівартості виробництва продукції у міжнародній та вітчизняній економіці. Така тенденція спричинена зростанням вартості матеріальних ресурсів, енергоносіїв, підвищенням заробітної плати працівників, розвитком інфляційних процесів.

Одним з основних та першочергових етапів зниження собівартості продукції є виявлення резервів. Своєю чергою, резерви бувають поточні та внутрішньовиробничі. Поточні резерви включають у себе виявлені надмірні витрати грошових коштів, усі види непродуктивних витрат, а також перевитрати ресурсів. Даний резерв формується шляхом зіставлення результатів діяльності планового з попереднім періодом.

Знижуючи витрати на виробництво продукції в результаті заощадження в минулому періоді, а також із використанням ручної праці, підприємство бажає отримати збільшення обсягу виготовленої та реалізованої продукції і, відповідно, власного прибутку. Плани, які встановлюються за собівартістю, формуються згідно з нормами витрат праці, використання устаткування, а також витрат матеріалів та сировини. При цьому досліджується досвід інших підприємств. Тільки за максимально організованого нормування витрат можна виявити і використовувати резерви подальшого зниження собівартості продукції.

Коли йдеться про пошук резервів і шляхів зниження собівартості, потрібно мати на увазі, що такого зниження можна досягти, лише порівнюючи з рівнем собівартості аналогічних товарів у конкурентів. У такому разі підприємство збільшить свою конкурентоспроможність та забезпечить вищу прибутковість виробництва [12, с. 89].

Великі резерви зниження собівартості полягають у скороченні відходів, утрат робочого часу, боротьбі з нераціональним використанням сировини, матеріалів, ліквідації простоїв, скороченні браку й інших непродуктивних витрат. Вивчення причин браку, виявлення його винуватця дають можливість здійснити заходи щодо ліквідації втрат

від браку, скорочення і найбільш раціонального використання відходів виробництва [3, с. 354].

Значні резерви економії сировини і матеріалів є у виробничих цехах. До цих резервів відносяться впровадження досягнень науково-технічного прогресу, усунення або скорочення витрат, які не є необхідними за нормальної організації виробничого процесу. Зайві витрати можна виявити шляхом проведення спеціальних обстежень і обліку, під час аналізу даних нормативного обліку витрат на виробництві, ретельного аналізу планових і фактичних витрат на виробництво.

Внутрішньовиробничі резерви виявляються в процесі економічного аналізу та фінансово-господарської діяльності підприємства, вони повинні становити основу плану вдосконалення подальшої діяльності і забезпечити його надійне функціонування в умовах зниження собівартості продукції. Значний вплив на цей процес може надати використання інформаційної техніки і технології в діяльності обліково-економічних, проектних, адміністративно-управлінських служб підприємств [1, с. 57–58]

Зазначимо, що дієвим джерелом зниження собівартості продукції є зростання продуктивності праці. Такий метод зумовлений економією заробітної плати, адже продуктивність праці буде призводити до скорочення витрат на виробництво продукції, при цьому також буде збільшення випуску продукції. Зростання продуктивності праці можна досягти декількома шляхами, передусім за допомогою правильної побудови підприємницької культури, організації оптимального робочого середовища. Окрім того, керівна ланка підприємства має опиратися на просту, але дієву схему: продуктивний працівник – мотивований працівник.

За зростання продуктивності праці витрати на заробітну плату робітників знижуються в таких умовах:

– збільшення виробітку продукції на одного робітника може бути досягнуте за рахунок здійснення організаційно-технічних заходів, завдяки чому змінюються, як

правило, норми виробітку і, відповідно, їх розцінки за виконані роботи;

– збільшення виробництва може відбутися і за рахунок перевиконання встановлених норм виробітку без проведення організаційно-технічних заходів. Норми виробітку і розцінки у цих умовах, як правило, не змінюються [6, с. 88].

На зниження собівартості також впливають техніко-економічні чинники виробництва. Удосконалення технічного процесу, впровадження нової техніки, поліпшення виробничих технологій – усе це сприяє зниженню собівартості. Технічний чинник є проблемою для багатьох підприємств, які намагаються зекономити на сучасних високоінтелектуальних технологіях, «покладаючи надії» на техніку часів СРСР. Уважаємо, що саме у цьому їхня найбільша помилка, адже техніка має властивість старіти. Як наслідок – уповільнене виробництво, не зовсім якісна продукція, зниження попиту на неї і, відповідно, підвищення собівартості. Напрями економічних витрат за основними групами техніко-економічних чинників відображено в табл. 1.

Таким чином, узагальнимо, що наведені чинники формують можливості для використання таких резервів зниження собівартості в процесі виробничої діяльності, як збільшення обсягів виробництва продукції за рахунок високої продуктивності праці,

скорочення загально-виробничих витрат, мінімізація невиробничих витрат та непродуктивних утрат, дбайливе ставлення до використання ресурсів.

На нашу думку, ключовим чинником зниження собівартості продукції можна вважати встановлення режиму економії усіх частин виробничо-господарської діяльності підприємства. Поетапне впровадження такого режиму, передусім, проявляється у зменшенні матеріальних витрат на одиницю продукції, скороченні витрат з обслуговування управління і виробництва, у ліквідації непродуктивних витрат та втрат від браку. Перш за все потрібно раціонально використовувати сировину та матеріали, адже до загальної вартості входить не лише купівля сировини у постачальника, а й перевезення сировини зі складу до складу.

Зазвичай витрати на закупівлю сировини і матеріалів зменшують за двома напрямками:

- знижують середню ціну закупівлі сировини і матеріалів у постачальників;
- мінімізують транспортні витрати на доставку придбаних у постачальників сировини і матеріалів [11, с. 96].

У межах даного джерела зниження вартості сировини та матеріалів можна домогтися за рахунок знаходження альтернативи на ринку: пошуку більш вигідних пропозицій за нижчими цінами, застосування знижок/бонусів від діючих постачальників, коопера-

Таблиця 1

Техніко-економічні чинники виробництва

Техніко-економічні чинники	Напрями економії витрат
1. Удосконалення технічності виробництва	- збільшення виробничих потужностей у результаті залучення прогресивної техніки; - упровадження інноваційних технологій; - використання безвідходних технологій; - зниження трудомісткості робіт
2. Зміна амортизаційних відрахувань на 1 грн продукції	- зміна середньорічної вартості основних засобів; - збільшення обсягів виробництва продукції
3. Зміна організаційних умов виробництва та праці	- застосування прогресивних методів організації виробництва та праці; - залучення кваліфікованих працівників та їх постійне навчання; - встановлення тривалих відносин із надійними постачальниками; - мінімізація втрат та збитків
4. Зміна обсягу виробництва	- вигоди від ефекту масштабу
5. Зміна структурного складника плану виробництва	- зменшення частки витратомісткої продукції
6. Інші чинники	- ліквідація застарілих та введення нових цехів і виробництв; - підготовка й освоєння нових видів продукції в діючих об'єднаннях; - зміни в розміщенні виробництва

Джерело: складено на основі [3]

ції закупівель із партнерськими компаніями (у рамках агентського договору або договору спільної діяльності).

Величезне значення мають автоматизація і механізація виробничих процесів, що веде до зниження частки ручної праці у структурі витрат. Упровадження даного чинника підвищить продуктивність та зменшить витрати на підприємстві, принаймні витрати на заробітну платню для працівників, адже доведено, що машина в 20 разів швидше виконує поставлені завдання, ніж людина, не має фізичних властивостей, які б перешкождали роботі.

Отже, економічна роль механізації та автоматизації виробництва обґрунтовується тим, що дані чинники дають можливість замінити ручну працю, здебільшого важку, машинами й автоматами, знизити трудомісткість і витрати виробництва, поліпшити якість виробленої продукції, збільшити обсяг виробництва і тим самим забезпечити підприємству більш високі фінансові результати. Подібні досягнення науково-технічного прогресу допомагають знизити кількість допоміжних і підсобних робітників на підприємстві.

Розглянемо за рахунок яких чинників можливе зниження витрат собівартості продукції на прикладі підприємств лісового господарства. Продукція, яку вони реалізують, – лісоматеріали хвойних і листяних порід, продукція від деревопереробки промислового та непромислового використання, саджанці лісових і декоративних порід.

Насамперед особливістю даної галузі є те, що за рахунок ефективного управління можна максимально мінімізувати кількість відходів, оскільки на кожному з етапів виробництва вже отримується продукція, готова для реалізації. Значну увагу необхідно приділяти транспортно-заготівельним витратам між місцем виробництва продукції та замовником чи пунктом її зберігання на підприємстві. Лісопродукція більшою мірою виготовляється ручною працею, тому необхідно провести низку заходів щодо її вдосконалення. Доцільним було б упровадження нових технологічних можливостей

для часткової заміни живої робочої сили, а також контроль над правильним розподілом обов'язків між працівниками.

Також для ефективного зниження собівартості продукції та підтримки її на певному рівні необхідне також створення комплексної програми зі зниження витрат виробництва, що буде відповідати спеціалізації підприємства, яка відповідає стану й перспективі його розвитку. Програма спиратиметься на групу чинників, що впливають на зниження витрат виробництва й реалізацію продукції, а також підлягатиме щорічній корекції відповідно до облікових змін на підприємстві, обставин, які впливатимуть на збільшення/зменшення собівартості, тощо.

У такому разі для підприємств лісового господарства програма має включати такі основні аспекти:

- заходи щодо раціонального використання матеріалів та сировини;
- заходи з контролю відповідності продукції технічному регламенту чи стандартам;
- заходи з оптимізації та продуктивності використання живої праці;
- заходи з підтримання технічного устаткування в належному стані;
- заходи з використання основних фондів;
- заходи щодо вдосконалення ефективності організації процесу виробництва.

Окрім того, концептуальна програма зі зниження витрат виробництва має спиратися на чітко сформульований план її реалізації. Слід підкреслити, що складники даної програми мають застосовуватися в комплексі. Кожен окремих захід хоча й дає певний ефект, але у цілому проблему не вирішує.

На нашу думку, дана концептуальна програма може стати рушійним інструментом у веденні діяльності підприємства. Планування допоможе більш ретельно розрахувати всі можливі витрати та раціонально підійти до пошуку варіантів їх зниження. Окрім того, проектування даної програми сприятиме зваженій організації заходів щодо продуктивності праці і нових дієвих методів у комплексі та розрахувати можливі витрати на інноваційне технічне оснащення, очікувані збитки та період окупності.

Висновки і пропозиції. Собівартість продукції та послуг підприємства є найважливішим узагальнюючим показником економічної ефективності її виробництва. Зниження її вартості сприяє збільшенню прибутку та підвищенню конкурентоспроможності. Стандартний розмір собівартості коливається між 50% і 80% від загальної суми отриманої виручки від реалізації продукції, яку було вироблено. Саме за допомогою аналізу частки повної собівартості виробництва та реалізації у всій виручці ми можемо дослідити правильність та ефективність діяльності підприємства, зокрема використання наявних матеріальних, трудових, виробничих, інформаційних ресурсів, які знаходяться в розпорядженні.

Серед оптимальних шляхів зниження собівартості можна виокремити механізацію та автоматизацію виробництва, застосування інноваційних технологій, удосконалення структури управління, зниження цін на виробництво та стимулювання робочої сили. Окрім того, важливим інструментом є комплексна програма зниження витрат на виробництво, яка має враховувати всі чинники, що впливають на зниження витрат виробництва й реалізацію продукції. Дана програма має щорічно оновлюватися і мати чітку стратегію розвитку

Шляхи зниження собівартості продукції приймаються окремо для кожного підприємства керівництвом виходячи з результатів діяльності, тому необхідно постійно здійснювати пошук шляхів зниження собівартості підприємства, передусім за рахунок збільшення продуктивності і ефективності виробництва. Проте будь-яке зниження собівартості, що призводить до погіршення якості продукції, не є економічно виправданим. Таким чином, запропоновані нами заходи щодо зниження собівартості продукції на підприємстві загалом повинні мати чітке економічне обґрунтування.

Література:

1. Волкова О.О., Оксанич О.Е., Миронова О.О. Калькуляція собівартості продукції, робіт та послуг : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 326 с.
2. Гоменюк О.І. Необхідність зниження собівартості продукції з метою забезпечення конкурентоспроможності

продукції підприємств. *Проблеми матеріальної культури. Економічні науки*. 2014. С. 21–27.

3. Даниш Н.І., Максименко Д.В. Аналіз резервів зниження собівартості продукції. *Приазовський економічний вісник. Бухгалтерський облік, аналіз і аудит*. 2019. № 6. С. 351–356.
4. Лівшко Т.В., Кушнарєва Т.О. Планування заходів зниження собівартості продукції промислового підприємства. *Запорізька державна інженерна академія*. 2017. № 2. С. 28–33.
5. Мельникова К.В., Василькова Ю.К. Шляхи зниження собівартості продукції за умов впровадження техніко-економічних інновацій. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2016. № 3. С. 214–220.
6. Настич В.Г. Зниження собівартості продукції як чинник підвищення стабільності підприємства. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. Економіка та управління підприємствами*. 2014. № 4. С. 87–92.
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0027-00>.
8. Постолок Н.А. Значення собівартості продукції при прийнятті управлінських рішень. *Підприємство, господарство і право*. 2008. № 6. 261 с.
9. Орлов О.О. Планування собівартості продукції. *Економіка України*. 2011. № 12. С. 39–48.
10. Остапенко О.М. Шляхи зниження собівартості продукції в сучасних умовах господарювання авіаційних підприємств в Україні. *Вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. 2017. № 12. С. 56–60.
11. Севастьянов Р.В., Рябко Д.В. Шляхи та фактори зниження собівартості продукції промислового підприємства. *Запорізька державна інженерна академія. Економіка*. 2014. С. 92–104.
12. Цимбалюк Л.Г., Скричун Н.П. Чинники, резерви та шляхи зниження витрат виробництва як основа зменшення ціни товару. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2011. № 3. С. 88–95.

References:

1. Volkova O.O., Oksanych O.E., Myronova O.O. (2013) Sobivartosti produktsiyi, robot ta posluh [Calculation of the cost of products, works and services]: tutorial. Kyiv: «Center for educational literature», 326 p.
2. Homeniuk O.I. (2014) Neobkhdnist znyzhennia sobivartosti produktsiyi z metoiu zabezpechennia konkurentospromozhnosti produktsiyi pidpriemstv [The need to reduce the cost of production in order to ensure the competitiveness of enterprise products]. *Problems of material culture. Economic sciences*, pp. 21–27.
3. Danysh N.I. Maksymenko D.V. (2019) Analiz rezerviv znyzhennia sobivartosti produktsiyi [Analysis of reserves to reduce production costs]. *Priazovsky Economic Bulletin. Accounting, analysis and audit*, no. 6, pp. 351–356.
4. Livoshko T.V., Kushnarova T.O. (2017) Planuvannia zakhodiv znyzhennia sobivartosti produktsii promyslovoho pidpriemstva [Planning measures to reduce the cost of production of an industrial enterprise]. *Zaporozhye State Engineering Academy*, no. 6, pp. 28–33.
5. Melnykova K.V., Vasykova Y.K. (2016) Shliakhy znyzhennia sobivartosti produktsii za umov vprovadzhennia tekhniko-ekonomichnykh innovatsii [Ways to reduce the cost of production under the conditions of introduction of technical and economic innovations]. *Bulletin of Khmelnytsky National University. Economic sciences*, no. 3, pp. 214–220.

6. Nastych V.H. (2014) Znyzhennia sobivartosti produktsii yak chynnyk pidvyshchennia stabilnosti pidpriemstva [Reducing the cost of production as a factor in increasing the stability of the enterprise]. *Bulletin of Berdyansk University of Management and Business. Economics and business management*, no. 4, pp.87–92.
7. Accounting Standards (Standards) № 16 «Expenses». Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0027-00>.
8. Postolyuk N.A. (2008) Znachennya sobivartosti produktiyyi pry pryunyatti upravlinskykh rishen [The value of production cost in management decisions]. *Enterprise, economy and right*, no. 6, 261 p.
9. Orlov O.O. (2011) Planuvannya sobivartosti produktiyyi [Planning the cost of production]. *Economy of Ukraine*, no. 12, pp. 39–48.
10. Ostapenko O.M. (2017) Shliakhy znyzhennia sobivartosti produktii v suchasnykh umovakh hospodariuvannia aviatsiinykh pidpriemstv v Ukraini [Ways to reduce the cost of production in modern business conditions of aviation enterprises in Ukraine]. *Bulletin of Uzhhorod National University. Series: International Economic Relations and the World Economy*, no. 12, pp. 56–60.
11. Sevastianov R.V., Riabko D.V. (2014) Shliakhy ta faktory znyzhennia sobivartosti produktii promyslovoho pidpriemstva [Ways and factors to reduce the cost of production of an industrial enterprise]. *Zaporizhia State Engineering Academy. Economy*, pp. 92–104.
12. Tsymbaliuk L.H., Skrychun N.P. (2011) Chynnyky, rezervy ta shliakhy znyzhennia vytrat vyrobnytstva yak osnova zmenshennia tsyny tovaru [Factors, reserves and ways to reduce production costs as a basis for reducing the price of goods]. *Bulletin of Berdyansk University of Management and Business*, no. 3, pp. 88–95.

Аннотация. В статье рассмотрен вопрос снижения себестоимости продукции как ключевой аспект формирования цены продукции и повышения конкурентоспособности предприятия на финансовом рынке. Раскрыты понятие себестоимости и важность данного показателя в управлении производством. Определено, какие именно расходы формируют себестоимость реализованной продукции, дана их характеристика, приведены теоретико-методические подходы к формированию расходов. Рассмотрен механизм формирования себестоимости с учетом технико-экономических факторов производства. Указаны принципы снижения себестоимости продукции для предприятия и проанализировано, какие виды резервов снижения себестоимости есть на предприятии. Предложены пути и направления снижения расходов на формирование себестоимости продукции предприятий на примере роста производительности труда, а также за счет уменьшения затрат на закупку сырья и материалов. Исследована комплексная программа по снижению издержек производства в зависимости от специализации предприятия, в том числе разработаны аспекты, которые должны включаться в комплексную программу по снижению расходов производства предприятия.

Ключевые слова: конкурентоспособность продукции, себестоимость, расходы, качество, цена, факторы, классификация, резервы снижения расходов производства.

Summary. This article considers the issue of reducing the cost of production as a key aspect of product pricing and increasing its competitiveness in the financial market. This question is relevant because any enterprise in the field of material production or provision of services bears certain material, financial, labor and other costs in the process of conducting its own business. The concept of cost and the importance of this indicator in production management is revealed. It is determined which costs form the cost of goods sold and their characteristics and the theoretical and methodological approaches to the formation of costs. The level and amount of costs is formed under the influence of both external and internal factors of the enterprise environment, so first of all, it is necessary to classify the cost structure by elements and items, and then based on factor analysis to identify the impact of each component on their total amount. The mechanism of cost formation taking into account technical and economic factors of production is considered. cost reduction is also influenced by technical and economic factors of production. Improving the technical process, introducing new equipment, improving production technologies - all this helps to reduce costs. The principles of reducing the cost of production for the enterprise are indicated and the types of reserves for reducing the cost are available at the enterprise. Only with the most organized cost rationing can identify and use reserves to further reduce production costs. Ways and directions of reducing the cost of production of enterprises on the example of increasing productivity, as well as by reducing the cost of purchasing raw materials. It is proposed to develop a comprehensive program to reduce production costs depending on the specialization of the enterprise, including aspects developed that should be included in a comprehensive program to reduce production costs of the enterprise. The importance of automation and mechanization of production processes is indicated, which will lead to a decrease in the share of manual labor in the cost structure.

Keywords: product competitiveness, cost, costs, quality, price, factors, classification, reserves to reduce production costs.